

Jegyzőkönyv kivonat

Jelölt neve: Dr. Kálnoki-Gyöngyössy Márton

Doktori védés időpontja: 2019.04.12.

11. Az új tudományos eredmények összefoglalása, a munka értékelése tartalmi és módszertani szempontból, esetleges különvélemények, a bírálóbizottság állásfoglalása a nyilvános vitában vitatott kérdésekről:

A bizottság állást foglalt a téma időszerűségéről, és az elért eredményekről: a dolgozat témaválasztását időszerűnek és aktuálisnak, módszertanában kiválónak, a felhasznált minden lényeges témakörre és vizsgált jogszabályra kiterjedően ismerte el. A disszertáció joganyag történeti áttekintésével és elemzésével a jövőre vonatkozó elképzeléseket fogalmazott meg, a dolgozat XI. fejezete egyértelműen határozza meg a munka új eredményeit, amelyek alkalmasak a hazai múzeumügy minőségi fejlesztésére.

A bizottság kiemelte:

- a múzeumügy szabályozás kezdeteinek pontosítását, újszerű meghatározását;
- a jogszabályi háttér és jogalkotási kérdések alapos és keletkezéstörténeti feltárását;
- az intézményi autonómia és az önkormányzatiság elemzését az állami szervezetrendszeren belül;
- a régészeti kitekintést és a területi hangsúlyok megfogalmazását a hazai múzeumügyben
- A múzeumügyi szabályozás kezdeteinek pontosítása, újszerű meghatározása;

1. A múzeumügyi szabályozás kezdeteinek pontosítása, újszerű meghatározása:

(4) A 19. század első felében a Habsburg-birodalomban újfajta múzeumeszmény jelent meg: a nemzeti/tartományi múzeum a nemzet szükségleteit és képzését szolgálja, dicsőségét hirdeti, gyűjteményei a nemzet tulajdonában állnak, együttműködik az oktatási intézményekkel, és általában a szülőföld, a nyelv, az irodalom és a történelem megismertetését, valamint az irodalmi örökség terjesztését szolgálja. A birodalomban először Magyarországon jött létre ilyen múzeum.

(5) Mária Terézia oktatási rendelete, a **Ratio Educationis** (1777) azt a joghézagot használta ki, miszerint a köznevelés, a művelődés ügyének szabályozása és irányítása (*cura educationis reique literariae*) királyi felségjog, így nem tartozik a rendi törvényalkotás tárgykörébe, ahogy a jogszabály fogalmaz „*a nevelés- és oktatásügy felső szintű felügyelete és irányítása — hazai törvényeink szerint — maguknak a királyoknak fenntartott felségjogok közé számítson*”. Fontos megjegyezni, hogy az állami irányítás elvét a Ratio nem az állam fogalmából, hanem a magyar király jogköréből vezette le, ez egyfajta gesztus volt a magyar rendi-nemesi felfogás felé, hiszen így — formailag — nem sérültek a magyar alkotmányos jogok. Valójában persze nem történt más, mint a királyi hatalom magához vont egy olyan feladatot, amelyet a középkori rendi jog még nem ismert, ezért arra a merev jogi szemlélettel bíró rendi oldal (pontosabban az alsótáblán helyet foglaló nemesség) nehezen formálhatott volna jogot. Mindez természetesen kihatással volt az oktatásüggyel szoros kapcsolatban álló tudománypolitikára és művelődésügyre is.

(6) Másrészt az sem mellékes, hogy a Ratio — eltérően az osztrák mintától — jóval nagyobb jelentőséget tulajdonított a történelem oktatásának, és azon belül különösen Magyarország múltja megismertetésének. Ez a korábbi magyar oktatáshoz képest is újszerű volt! Bécsben többen helytelenítették ezt a szemléletmódot, bár a honismeret hasznosságát nyilvánvalóan nem vonhatták kétségbe. Az sem véletlen, hogy a nagyszombati egyetem történelem tanszékét csak az egyetem állami irányítás alá rendelése után, 1770-ben szervezték meg.

Néhány év múlva a Ratio további tanszékek létesítését irányozta elő, történeti segédtudományi profillal. Ezek közül az egyik az Érem- és Régiségtani Tanszék (*Cathedra Archaeologico-Numismatica*, a mai ELTE BTK Régészettudományi Intézet jogelődje) volt. Ennek a tanszéknek és a magyar föld numizmatikai emlékei gyűjtésére hivatott éremgyűjteménynek (*Numophylacium*)

vezetésére az egyetemi könyvtár egyik őrét, Schönwisner Istvánt (1738–1818) kérték fel. A Schönwisner által újrendezett kollekció a 19. század második feléig az ország legjelentősebb éremgyűjteménye maradt, de tanulmányi — oktatási célokat szolgáló — jellege miatt nem vál(hat)ott a nagyközönség számára hozzáférhető múzeummá.

(7) A Magyar Nemzeti Múzeumot létrehozó-elismerő törvénycikkek (*a magyar országos Széchényi-könyvtárról* szóló **1807. évi XXIV. törvénycikk**, *a Nemzeti Múzeum felállításáról, és a magyar nyelv művelését előmozdító más intézkedésekről* szóló **1808. évi VIII. törvénycikk**) rendszertelenek voltak és hiányosak: elmulasztották az intézmény jogállását rendezni, mert *expressis verbis* nem mondták ki, hogy nem királyi, hanem rendi oltalom és irányítás alatt álló kulturális intézetről van szó. Másrészt József nádor nem érezte szükségét annak, hogy újabb királyi megerősítő oklevelet kérjen. Ezáltal némileg homályban maradt a Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár viszonya, pontosabban utóbbi az előbbi tagintézménye (és nem pusztán szervezeti egysége) lett, amely jogállását tekintve nem volt azonos a többi tárral. Erre utalt a korabeli iratokban megjelenő „*Bibliotheca Széchényiano-Regnicolaris penes Museum Nationale Hungaricum existens*” formula. Mindazonáltal az alapító Széchényi gróf kinevezésekkel kapcsolatos jogait már 1810-ben sem vették figyelembe. Az alapító tiltakozását követően Miller Jakab Ferdinánd igazgató 1812-ben egyenesen azt a jogi álláspontját fejtette ki, hogy a gróf 1802-ben megszerzett alapítói jogai az új intézmény országgyűlési elismerésével-létrehozásával elenyésztek, így a kinevezési jogkör egyedüli gyakorlója a múzeum elnöke, József nádor lett. Maga a nádor ezt a nézetet nem képviselte ilyen sarkosan, de a gróf beavatkozását a múzeum ügyeibe ő sem tartotta kívánatosnak. A későbbiekben — legalábbis a könyvtár vonatkozásában — a kinevezések tekintetében mégis sikerült az alapítói jogokat érvényesíteni: 1840-es években egy hivatalsegédi kinevezés kapcsán a jelentkezők közül a Széchényi-család szeniora, gróf Széchényi Lajos jelölhette kinevezésre az általa megfelelőnek tartott (és a számára Kubinyi Ágoston igazgató által ajánlott) pályázót. A nádor a jelölés alapján nevezte ki az új könyvtári hivatalsegédet.

(8) A korszakban hozott múzeumi törvények jelentős részben a Nemzeti Múzeum számára adományt tevők nevének megörökítéséről szólnak (a már említett 1807-as, illetve *a magyar nemzeti múzeum javára tett ajánlatok becikkelyeztetnek* című **1827. évi XXXV. törvénycikk**, *a nemzeti Múzeumra folytatva tett ajánlásokról* szóló **1836. évi XXXVIII. törvénycikk**). Az udvar kizárólag az összbirodalmi érdekeket szolgáló intézményeket volt hajlandó a királyi kincstárból finanszírozni (például a Selmeci Bányászati Akadémiát), így a Nemzeti Múzeum esetében hiányzott az állam által garantált éves intézményi költségvetés. Ez korántsem csak a múzeumra volt jellemző, hiszen a korszakban a nemzeti kulturális intézmények (Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Színház) alapítása és fenntartása zömmel adományokból történt; az adományozás tényét ezért is volt szükséges rögzíteni (és ezáltal az adományozó személyeket megbecsülni). Az egyéni, önkéntes felajánlás (*oblatio*) két formáját ismerjük: első esetben egy személy saját gyűjteményét az országnak ajándékozta vagy egy nemzeti intézmény alapítására, fenntartására, fejlesztésére alapítványt tett. A második esetben országgyűlési határozattal vagy egyéni (esetleg megyei) kezdeményezéssel országos gyűjtést indítottak, ilyenkor a hozzájárulás lehetett pénzzuttatás vagy tőke (utóbbi esetben a kamatok évről-évre), esetleg ingatlan (építési telek, épület). A finanszírozás rendszerét mutatja *a nemzeti Múzeumról* szóló **1836. évi XXXVII. törvénycikk** is: ebben az esetben, egyszeri alkalommal készpénz országgyűlési felajánlása történt meg (múzeumépítésre és a gyűjtemény gyarapítására), nem véletlen, hogy az ezt követő törvénycikk már rögzítette az egyéni adományozókról emlékezett meg. A korszak végére ez a *subsidiális* finanszírozási rendszer, amelyet a kortársak kiszámíthatatlannak és elavultnak, pazarlónak és gazdaságtalannak tartottak (nagy tőke összegyűjtése azért, hogy a kamatokból finanszírozzák az intézmény működését, céljait), meghaladottá vált, ezért is

bukhatott el az országgyűlésen 1844. októberében a múzeumépület bővítésére kérendő újabb felajánlás ügye.

2. A jogszabályi háttér és a jogalkotási kísérletek alapos keletkezéstörténeti feltárása:

(1) A magyar múzeumi terület joganyaga — más kulturális jogterületekkel együtt — a közigazgatási jog különös részébe, a humán közszolgáltatások jogába, azon belül pedig a kulturális igazgatás tárgykörébe tartozik. A múzeumügy jogi normáinak többségét gyakran változó ágazat-, illetve feladatspecifikus törvények és rendeletek tartalmazzák: ágazati jogszabályok jelölik ki az alkalmazandó anyagi, eljárási és szervezeti normákat. Magyarország múzeumügyének gondozása alapján az 1949–1990 közötti időszakot leszámítva a múzeumirányítás európai csoportjába sorolható, 1929 óta pedig, ezen belül is a magasabb fokon, központilag és egységesen szabályozott múzeumi hálózattal rendelkező országok közé.

(2) A múzeumügy hagyományosan a közgyűjtemények igazgatása körében — tehát a könyvtár- és levéltárüggyel közösen — vizsgálható terület. Mégis, azt látjuk, hogy hazánkban ez a három ágazat csak egyszer kapott egységes és közös ágazati törvényt (1929-ben), az egyes szereplők vélt vagy valós érdekérvényesítő erejüknek megfelelően inkább önálló kódex (ágazati törvény) kiharcolására törekedtek, ágazatonként és koronként eltérő sikerrel. A múzeumügy gyakrabban nyert el közös szabályozást az örökségvédelmmel, persze koronként változott, hogy a klasszikus örökségvédelmi triász (műemlékvédelem, régészet, kulturális javak) mely elemeivel együtt. 2001 óta az örökségvédelem hazánkban önálló kódexszel rendelkezik, ezzel lezárultnak tekinthető a másfél évszázados vita és bizonytalanság.

(3) Az európai múzeum típusokat gyűjtőköri és/vagy gyűjtőterületi alapon különíthetjük el. A mindmáig egyetlen, teljes körűnek tekinthető, máig egyetemi tankönyvként használt (!) muzeológiai összefoglalás szerzője, Korek József, négy múzeum típust különített el: művészeti múzeumokat (A), történeti múzeumokat (B), néprajzi múzeumokat (C), valamint természettudományi és műszaki múzeumokat (D). Ez az alapvetően szakágakra, gyűjtőkörre épülő osztályozás meglehetősen sematikusnak tűnhet, azonban az egyes alaptípusok főbb jellemzői alapján mégis jól használható. Ha a gyűjtőkör helyett a gyűjtőterületet vesszük figyelembe, akkor megkülönböztethetünk *univerzális* (az egész világra kiterjedően gyűjtési tevékenységet folytató), *nemzeti* vagy *országos* (tulajdonképpen egy ország határai által meghatározott területről gyűjteményező), valamint *regionális* (tartományi, megyei, járási) és *települési* (városi) múzeumokat.

(32) A kivételes eljárásban elfogadott kulturális szaktörvény, *a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről* szóló **1997. évi CXI. törvény** (a továbbiakban: kulturális törvény) valójában jóval nagyobb területet, több ágazatot fedett le. Tulajdonképpen négy ágazati törvényt rejtett magában: egyaránt szabályozta a kulturális javak és a régészeti örökségvédelem (1), a múzeumügy (2) és a könyvtárügy (3), valamint a közművelődés (4) kérdéseit, ezért indokolt lehet egyenesen „kulturálpolitikai kódex”-nek nevezni. A kulturális törvény a klasszikus örökségvédelmi triászból kettőt (kulturális javak és régészeti örökségvédelem) együtt szabályozott a múzeumüggyel. Ez nem példa nélküli, sőt megfelel a magyar hagyományoknak, viszont hiányzik a műemlékügy, illetve nem beszélhetünk egységes közgyűjteményi törvényről sem, hiszen a múzeumügy mellé csak a könyvtárügy került a kulturális törvénybe, a levéltárügy már 1995-ben önálló törvényt kapott. A kulturális törvény ugyanakkor világos múzeumtipológiát tartalmazott, és visszaállította azt a közjogi hagyományt, hogy az országos múzeumok alapítása országgyűlési hatáskörbe tartozik.

(33) Az ágazati irányítás kiteljesedése érdekében a kulturális törvény elfogadása után folyamatosan jelentek meg annak múzeumokat érintő végrehajtási rendeletei. Ezek közül a legfontosabbak *a régészeti feltárásokról és az engedélyezési eljárásról* szóló **9/1999. (VII.16.) NKÖM rendelet**, *a muzeális intézményekre vonatkozó szakfelügyelet rendjéről* szóló **20/1999. (XII. 26.) NKÖM rendelet**, *a muzeális intézményekben folytatható kutatásról* szóló **47/2001. (III. 27.) Korm. rendelet** és *a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról* szóló **20/2002. (X. 4.) NKÖM rendelet**. Ugyanakkor a szakma elvárásai ellenére, mindmáig nem készült el az új múzeumi ügyrend, ahogyan nagyon hiányzik egy Múzeumi Etikai Kódex is.

3. Az intézményi autonómia és az önkormányzatiság elemzése az állami szervezetrendszeren belül:

(12) A szaktudományok kialakulása igényelte tudományos háttérmúzeumok létrejöttét. Ez az igény hívta életre az országos szakági múzeumokat, amelyek valódi háttérbázist jelentettek a régészet, művészettörténet és a néprajz területén. A korábbi egységes gyűjtőmúzeum eszméje helyébe így a szakági múzeum koncepciója lépett: „*a magyarországi kulturális elit ... már a nemzeti (a nemzet birtokában lévő) kincsek megőrzésének differenciált intézményi struktúrájában gondolkodott*” (Tóth Ferenc). Az alapítás egyes esetekben magánkezdeményezéssel történt, az intézményesítés viszont a költségvetési törvényben történt meg (Iparművészeti Múzeum, Technológiai Múzeum; a Szépművészeti Múzeum alapítását szintén egy költségvetési jellegű jogszabály, a „millennium” törvény — *a honalapítás ezredik évfordulójának megőrkítésére alkotandó művekről* szóló **1896. évi VIII. törvénycikk** — rendezte). Más esetekben az állam vásárolt meg magángyűjteményeket, és ezekből külön törvénnyel hozott létre új intézményt (Országos Képtár: *a herceg Eszterházy-féle képtár, kézrajz- és rézmetszet-gyűjtemény megvétele tárgyában* megalkotott **1871. évi XI. törvénycikk**, Országos Ráth György Múzeum: *az „Országos Ráth György Múzeum” létesítéséről* szóló **1907. évi XIII. törvénycikk**), de az is előfordult, hogy egy hagyaték megvásárlásakor megvolt ugyan a szándék önálló múzeum megalapítására, de az mégsem valósult meg (Lotz-hagyaték: *Lotz Károly művészi hagyatékának az állam részére való megszerzéséről* szóló **1907. évi XII. törvénycikk**). Egy esetben gyűjteményi anyag átcsoportosításával hoztak létre újabb múzeumot, amely aztán költségvetési intézményként működhetett (Magyar Történelmi Képcsarnok).

(16) A dualizmus idején jött létre először a múzeumok felügyeletére és támogatására központi szakigazgatási szerv, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége (a továbbiakban: MKOF), amely önálló, a költségvetési törvényben biztosított költségvetéssel rendelkezett. A rendszeren belüli önkormányzati jelleget a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa biztosította. A felügyeleti rendszerhez való csatlakozás azonban nem volt kötelező, így sok múzeum ki is maradt, mivel fenntartóik túlzott beavatkozásnak tartották az MKOF működését. Az évenként célhoz kötött kiutalt államsegély (amely be- és elszámolási kötelezettséggel járt) és a folyamatos szakmai felügyelet összességében kedvező hatást gyakorolt a magyar múzeumügyre; bizonyítva, hogy ilyen központi irányító szervre szükség van. Az MKOF megjelenésével a magyar múzeumok három részre oszlottak szét: az állami költségvetés által fenntartott múzeumok (1), az MKOF által felügyelt („regisztrált”) múzeumok (2), valamint a nem állami fenntartású, illetve nem az MKOF égisze alatt működő muzeális intézmények (3) csoportjaira. Az MKOF teljes elbürokratizálódása, működésének nem megfelelő volta ugyanakkor nagyban hozzájárult a vidéki intézmények egyszerű közművelődési intézménnyé alakulásához, mivel azokat nem tudta bekapcsolni a magyar tudomány szervezetébe. Mindezeknek „köszönhető”, hogy 1922-ben a szervezet áldozatul esett a költségvetési okokból véghezvitt intézménymegszüntetésnek.

(18) Az Országos Magyar Gyűjteményegyetem létrejöttével egyrészt sikerült megmenteni a nagy magyar közgyűjteményeket, átmenteni a dualizmus idejéből megőrkölt intézményhálózatot,

másrészt az intézményösszesség („tudományos nagyüzem”) működését az országgyűlés a szakszerűség és az önkormányzatiság alapjára helyezte, összefogta őket egy nagy országos tudományos autonómiába: létrehozva ezzel a közgyűjteményi ágazat — mai szóval — középírányító szervét. Az önműködő funkcionális egység hatáskör-átruházás eredménye volt: a kultuszárca átengedte a közvetlen igazgatási feladatokat a kompetensebb gyűjteményegyetemi tanácsnak. A tekintélyessé vált szervezet finanszírozásához azonban hiányoztak az anyagi eszközök, ezért 1934-ben sor került „degradálására” (részleges lefokozására): a „kemény jobboldal” szükségtelen és költséges tehernek tartotta a „tudósok önkormányzat”-át, bár megkezdődött a szükséges bürokrácia kiépítése (Gazdasági Hivatal), a Magyar Nemzeti Múzeumra átnevezett szervezet autonómiája csökkent. A Gyűjteményegyetem későbbi értékelései eltérőek, szerepe vitatott, a rendszerváltozás előtt kifejezetten negatív volt: *„A Gyűjteményi Egyetem (sic!) eszméje nem valósította meg a múzeumok nemzeti értékeinek összefogását, zsákutcába futott, s az egyre jobban gomolygó viharfelhők, a háború újabb megpróbáltatásai, a múzeumügy súlyos veszteségeivel lezárta a polgári fejlődés korszakát.”* (Korek József)

(19) Az 1929-es ágazati törvény számos eljárásjogi szabályt meghatározott, világos fogalomhasználatával komoly előrelépést jelentett, de hiányzott belőle a múzeumtipológia (ezt a jogalkalmazó valójában a törvényt megalapozó előtanulmányokban találhatta meg). Ugyanakkor a törvény azzal, hogy a teljes vidéki múzeumügyet a tudományos autonómia hatásköre alá helyezte, újabb jelentős előrelépést tett a Magyary Zoltán által megfogalmazott tudományos autonómia tényleges megvalósítása irányába. Magyary rendszerében a múzeumok közintézet besorolással, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek alárendelt szervekként szerepeltek, függetlenül attól, hogy állami, felekezeti, községi (városi) vagy egyéb fenntartásban működtek.

(21) 1945 után a múzeumügy szabályozását nem az országgyűlés által elfogadott törvény, hanem a kollektív államfői testület, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa által megalkotott törvényerejű rendelet tartalmazta (*a múzeumokról és műemlékekről* szóló **1949. évi 13. törvényerejű rendelet**, a továbbiakban MMtvr.). Ezzel megszakadt az 1807 óta élő magyar közjogi hagyomány, miszerint a múzeumok ügye országgyűlési tárgyalást igényel. A változás nyilvánvalóan az új mechanizmus eredménye volt: az MDP Központi Vezetősége által megtárgyalt javaslatot vitatta meg a Minisztertanács, majd az onnan ritkább esetben az országgyűlés, vagy gyakrabban az Elnöki Tanács elé került. *„Az országgyűlés gyakorlatilag elvesztette jogalkotó funkcióját, miközben fontos rendelkezések törvényerejű rendeletekben, alacsonyabb szintű jogszabályokban jelentek meg, amelyek mind párthatározatokon alapultak.”* (Benyák Adrienn) Mivel az országgyűlés alig ülésezett, az Elnöki Tanács gyakorlatilag átvette törvényalkotási jogkörét; nyilvánvaló, hogy a múzeumügy sem képezhetett kivételt: nem érdemesítették arra, hogy ágazati szabályozását a parlament elé terjesszék.

(22) Az MMtvr. leválasztotta a könyvtár- és levéltárügyet a múzeumügyről, viszont új elemként beemelte a műemlékvédelmet; ezért a jogszabályt múzeumi és örökségvédelmi törvénynek tekinthetjük. Alá kell azonban húzni, hogy ezt a kortársak számára furcsa megoldást nem szakmai érvekkel indokolták, ráadásul a műemlékes szakma jelentős részének ellenállását váltotta ki.

(23) Az MMtvr. vitathatatlan érdeme a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja létrejötte, hiszen az önkormányzatiság felszámolása ellenére maradt a múzeumügy élén egy középírányító szerv, így a terület elvben megőrizhette szakmai autonómiáját. Megszüntetése éppen ezért volt katasztrofális hatással a magyar múzeumügyre.

(24) A középírányítói feladatköröket a tárca múzeumi főosztálya vette át, amely azonban ezeknek a feladatoknak nyilvánvalóan nem tudott megfelelni. A rendszer szétaprózódott lett, hiányzott az egységes *szakmai* irányítás.

(25) Az új múzeumi „törvény”, a *muzeális emlékek védelméről* szóló **1963. évi 9. törvényerejű rendelet** (a továbbiakban: Mtvr.) nagy előnyének tartották, hogy egységes keretbe tudta foglalni a különböző — alap és kiegészítő — szakágakat, és mindezt összhangba hozta a kulturális terület, illetve a jogalkotás különböző területein kialakult szocialista jogelméletekkel és joggyakorlattal. Hibájának róhatjuk fel viszont, hogy gyakran a múzeumügy alapvető elvi kérdéseit sem tisztázta, így ezek rendezésére alacsonyabb szintű jogszabályokban került sor (például múzeumtipológia, a feltárási jogosultság meghatározása stb.).

(26) Az Mtvr. szakított azzal a korábbi magyar közjogi hagyománnyal, amely országos múzeum alapításához parlamenti — azaz törvényi szintű — jóváhagyást írt elő, ezt a jogkört a kormány kapta meg.

(27) Az Mtvr. nem kezelte azt a hierarchikus helyzetet, amely 1929 után kialakult: számtalan múzeumtípus jött létre, amelyek típusonként igényeltek volna törvényi szintű és részletes szabályozást (definíciót és igazgatási szabályokat). Az Mtvr. azonban ennek a kívánalomnak nem, illetve csak részlegesen tett eleget.

(28) Azt Mtvr. alapján megalkotott alacsonyabb szintű jogszabályok gyűjteményéből jött létre a múzeumi ügyrend, amelyet a tárca a múzeumi működést megkönnyítő vezérfonalnak szánt. A megannyi praktikus ismeretet tartalmazó kiadvány csak „múzeumi zöld könyv”-ként vonult be a múzeumi közbeszédbe.

(29) Az Mtvr. által bevezetett, országos múzeumok által gyakorolt mőtárgy-felügyeleti rendszer pozitív hozadéka volt — az egyes mőtárgyak sorsának nyomon követése mellett — az országos múzeumok adattárainak kialakulása.

(30) A megyei múzeumi szervezetek felállítása felkészületlenül érte a megyei tanácsokat, ugyanakkor a hálózat kialakításával a vidéki múzeumok előnyösebb helyzetbe kerültek, az új irányítási rendszerben magasabb szintű működésre nyílt lehetőségük: a szakma — a fenntartók segítségével — előnyt kovácsolt a döntésből. A megyei múzeumi szervezetek adták a múzeumlátogatók felét, az elkövetkező évtizedekben folyamatosan bővültek, és a magyar vidék tényleges kulturális-tudományos központjaivá váltak. Nem véletlen, hogy az MSZMP KB rendszeresen tárgyalt témája volt a megyei múzeumi szervezetek helyzete, hiszen költségvetésükkel együtt jelentőségük is egyre nőtt, az 1960-as évek végén tapasztalható megtorpanás után a vidéki múzeumfejlesztések újabb lendületet vettek. A háttérben rendszerint pártpolitikai döntések húzódtak (alapvetően *közművelődési* célkitűzésekkel: például munkásművelődés), és miközben már országos tudományos kutatási projektekre is bekapcsolódhattak a megyei múzeumok (sok fontos szakmai műhely alakult meg), az ágazati minisztérium csak későn, az 1970-es években kezdte meg a szakmai feladatok országos szintű koordinálását — tegyük hozzá: kevés eredménnyel.

(31) A rendszerváltozással együtt járó átalakulás — az önkormányzati rendszer létrejötte, a tudománypolitika céljainak újrafogalmazása, a múzeumok szerepének változása — új ágazati törvény megalkotását indokolta, de erre csak hosszas előkészítés után, a második szabadon választott országgyűlés működése idején került sor.

4. A régészeti kitekintés és a területi hangsúlyok megfogalmazása a hazai múzeumügyben:
- (6) Másrészt az sem mellékes, hogy a Ratio — eltérően az osztrák mintától — jóval nagyobb jelentőséget tulajdonított a történelem oktatásának, és azon belül különösen Magyarország múltja megismertetésének. Ez a korábbi magyar oktatáshoz képest is újszerű volt! Bécsben többen helytelenítették ezt a szemléletmódot, bár a honismeret hasznosságát nyilvánvalóan nem vonhatták kétségbe. Az sem véletlen, hogy a nagyszombati egyetem történelem tanszékét csak az egyetem állami irányítás alá rendelése után, 1770-ben szervezték meg. Néhány év múlva a Ratio további tanszékek létesítését irányozta elő, történelmi segédtudományi profillal. Ezek közül az egyik az Érem- és Régiségügyi Tanszék (*Cathedra Archaeologico-Numismatica*, a mai ELTE BTK Régészettudományi Intézet jogelődje) volt. Ennek a tanszéknek és a magyar föld numizmatikai emlékei gyűjtésére hivatott éremgyűjteménynek (*Numophylacium*) vezetésére az egyetemi könyvtár egyik őrét, Schönwisner Istvánt (1738–1818) kérték fel. A Schönwisner által újrendezett kollekció a 19. század második feléig az ország legjelentősebb éremgyűjteménye maradt, de tanulmányi — oktatási célokat szolgáló — jellege miatt nem vál(hatot)t a nagyközönség számára hozzáférhető múzeummá.

Mindezek alapján a bizottság javasolja az Egyetemi Doktori Tanács részére a doktori (PhD) fokozat odaítélését Dr. Kálnoki-Gyöngyössy Márton számára.